

УКРАЇНСЬКО-РОСІЙСЬКИЙ ПОЛЬОВИЙ АРХЕОЛОГІЧНИЙ СЕМІНАР (с. Капітанове Луганської обл., 13—14 липня 1995 р.)

Нові політичні реалії не зупинили процесу взаємодії науковців країн-сусідів — України та Російської Федерації. Практичним виявом наукової співпраці став українсько-російський польовий археологічний семінар «Доба бронзи Доно-Донецького регіону», що відбувся у липні 1995 р. на базі розкопок поселень зрубної культури біля с. Капітанове Новоайдарського р-ну Луганської обл. (Україна). Розкопки поселень Капітанове 1 та Капітанове 2 здійснює від 1993 р. Центрально-Донецька експедиція при Інституті археології НАН України під керівництвом Ю. М. Бровендера. Ініціаторами проведення семінару виступили кафедра археології Воронежського державного університету (Російська Федерація) та відділ первісної археології ІА НАН України.

Активність учасників акції виявлена: у проведенні спільних розкопок згаданих поселень, зборах підйомного матеріалу на селищах Капітанове 3—8 та ознайомленні з топографією Капітанівської агломерації селищ зрубної культури, у ознайомлювальному об'їзді давніх міднорудних копалень в Артемівському р-ні Донецької та Попаснянському р-ні Луганської областей, у контактах з керівниками Новоайдарської (І. Ф. Лобач), Перевальської (С. В. Винник) райдержадміністрацій та головою Луганської облдержадміністрації П. О. Кунінін. Практичним результатом цих контактів стало фінансування оперативної публікації матеріалів роботи семінару¹. З представниками виконавчої влади були також всебічно обговорені перспективи вивчення та збереження історико-культурної та археологічної спадщини Луганщини, зокрема можливості створення історико-культурних заповідних зон на базі пам'яток археології та місцевого археологічного науково-дослідного центру.

На засіданні семінару, проведених у польовому таборі Центрально-Донецької експедиції взяли участь науковці Артемівська, Києва, Перевальська (Україна) та Воронежа (Російська Федерація). Крім доповідей учасників, були заслухані також тези тих фахівців, які не змогли прибути на семінар, але активно включилися у розробку археологічної проблематики II тис. до н. е. у Доно-Донецькому регіоні. З узагальнюючою доповіддю «Доно-Донецький степ та лісостеп за доби бронзи (деякі підсумки та перспективи дослідження)» виступив А. Д. Пряхін (Росія). Він наголосив на необхідності збереження археологічної спадщини шляхом створення заповідних зон, виведення з господарського користування найважливіших пам'яток археології. Д. П. Кравець (Артемівськ) зупинився на ролі Донбасу у розвитку культур катакомбної спільноти, зосередивши увагу на виробничих центрах, пов'язаних з родовищами корисних копалин. Ю. П. Матвеев з Воронежа звернувся до проблеми взаємозв'язків донецької та середньодонської катакомбних культур, відзначивши пріоритет донецьких впливів у ранній період і середньодонських на пізньому етапі розвитку катакомбних культур.

«Проблеми вивчення мідно-бронзового виробництва культури багатоваликів кераміки» всебічно висвітлені Л. А. Черних, яка дійшла висновку щодо кризових явищ у металообробному виробництві Північного Причорномор'я у перехідний період від середньої до пізньої бронзи. Студент Воронежського університету О. Б. Клоков присвятив свою доповідь кам'яним навшерам булав доби бронзи з Доно-Донецького регіону.

Більшість доповідей на семінарі охоплювала безпосередньо зрубну проблематику. В. В. Отрошенко (Київ) у своєму виступі «Шляхи обміну — шляхи міграцій» пов'язав функціонування давніх обмінних шляхів з культурогенетичними процесами на відповідних територіях. Зрубна культурно-історична спільнота не могла б скластися і розвиватися впродовж століть поза системою жвавих обмінних шляхів. Ю. М. Бровендер (Перевальськ) зупинився на вивченні поселень зрубної культури у середній течії р. Сіверський Донець. Особливу увагу доповідач приділяв внеску Миколи Миколайовича Чередниченка — першого дослідника Капітанівської агломерації селищ — у вивченні зрубних старожитностей Луганщини. Світлі пам'яті М. М. Чередниченка була присвячена робота семінару загалом. Повідомлення Ю. М. Бровендера та А. Д. Пряхіна щодо співставлення безжурганних могильників на площі Капітанівського та Мосоловського поселень зрубної культурно-історичної спільноти було зроблене поблизу розкритих поховань Капітанівського ґрунтового могильника. В обох випадках могильники були на периферії селищ. Технології виробництва кераміки були присвячені доповіді В. І. Бесєдіна (Воронеж) «До питання про співвідношення керамічних комплексів абашевських та зрубних пам'яток Доно-Донецького регіону» та А. О. Денисової (Київ) «Керамічний комплекс поховальних пам'яток зрубної культури лісостепової України. Донецький варіант».

Блок доповідей стосувався «графіті» (термін, запропонований А. О. Білецьким) на посуді зрубної культурно-історичної спільноти: О. Ю. Захарова (Воронеж) «Знакові системи на посу-

динах зрубної культури Доно-Донецького лісостепу»; В. В. Отрощенко «Нові знаки з пам'яток зрубної культурно-історичної спільноти»; І. Є. Сафонов (Воронеж) «До питання щодо календарної системи зрубної спільноти». Кількість посудин з «графіті» досягла чотирьохсот і їх всебічне вивчення виливається в окрему перспективну тему дослідження. Я. П. Гершкович у доповіді «Про характер заселення Середнього Подонцов'я за доби пізньої бронзи» зосередився на заключному періоді доби пізньої бронзи — матеріалах бондарихінського, білоградівсько-чорноліського та саргаринсько-олексіївського вигляду, їх взаємосполученні у комплексах поселень.

Своєрідним підсумком роботи семінару стало вироблення Протоколу про наміри між відділом первісної археології ІА НАН України, Центрально-Донецькою експедицією при ІА НАН України та кафедрою археології Воронежського державного університету Російської Федерації. В ньому йдеться про напрямки подальшої наукової співпраці на міждержавному рівні. Протокол затверджений директором ІА НАН України академіком Толочком П. П. та ректором Воронежського держуніверситету професором Гусевим В. В. і нині є запорукою подальшої співпраці науковців двох джерел.

Примітки

¹ *Епоха бронзи Доно-Донецького регіона (матеріали українсько-російського полевого археологічного семінару).* — Луганск, 1995. — 40 с.

Ю. М. Бровендер, В. В. Отрощенко, А. Д. Пряхін

«СВІТ ОЛЬВІЇ» (ювілейні наукові читання пам'яті Л. М. Славіна)

27—29 листопада 1996 р. у м. Києві відбулися ювілейні наукові читання «Світ Ольвії», присвячені 90-річчю від дня народження відомого українського вченого-антикознавця, член-кореспондента НАНУ, професора Лазара Мойсейовича Славіна.

Л. М. Славін (11.VI.1906—30.XI.1971) увійшов в історію вітчизняної науки насамперед як визначний фахівець в галузі археології та історії античного суспільства, невтомний дослідник давньогрецького міста Ольвії та її хори, який протягом 35 років керував роботою Ольвійської експедиції ІА НАНУ. У 1939—1945 рр. Л. М. Славін був директором Інституту археології НАНУ, а з 1944 по 1970 рр. очолював створену ним вперше в Україні кафедру археології Київського університету ім. Т. Г. Шевченка.

Багатогранна діяльність відомого археолога, педагога і організатора науки знайшла відображення у видрукованому до конференції збірнику¹. У першій частині збірника висвітлюються життєвий та творчий шляхи вченого. Тут же вперше наводиться повна бібліографія його наукових праць та публікацій про нього. Друга частина збірки містить тези доповідей меморіальних читань, що висвітлюють подальшу розробку тих проблем, над якими плідно працював вчений протягом життя.

Пленарне засідання конференції відбулося у Гуманітарному корпусі Національного Університету ім. Т. Г. Шевченка, саме там, де колись було розташовано очолюваний ним Інститут археології НАНУ, а згодом — кафедру археології історичного факультету. Конференцію відкрив віце-президент НАНУ, директор Інституту археології НАНУ, академік НАНУ, професор П. П. Толочко, який відзначив, що ім'я Л. М. Славіна — ціла епоха в історії вітчизняної археології. Заступник директора ІА НАНУ, член-кореспондент НАНУ, професор С. Д. Крижицький у своєму виступі підкреслив, що завдяки Л. М. Славіну, невтомному досліднику Ольвії, вона стала еталонною пам'яткою, відомою багатьом археологам світу. Про непересічну роль Л. М. Славіна в організації та керівництві кафедрою археології і її сучасне життя розповів декан історичного факультету Національного університету ім. Т. Г. Шевченка, д. і. н. професор А. Г. Слосаренко. Із словами привітання до конференції звернувся — заступник головного редактора часопису «Вестник древней истории» д. і. н. професор Ю. Г. Виноградов (Москва). Голова Одеського археологічного товариства, заступник директора Одеського археологічного музею к. і. н. С. Б. Охотніков.

На робочих засіданнях конференції в Інституті археології НАНУ було заслухано 40 доповідей вчених з наукових установ Києва, Москви, Воронежа, Одеси, Миколаєва, Херсона, Бердянська, Симферополя, Севастополя, Керчі та інших міст. Тематика доповідей, яким був притаманний високий науковий рівень, та які переважно ґрунтувалися на нових археологічних матеріалах, визначалася назвою ювілейних меморіальних читань — «Світ Ольвії».

У ґрунтовних доповідях С. Д. Крижицького, В. В. Крапівіної (Київ) «Ольвія у світлі новітніх археологічних досліджень (1972—1996)» та С. Б. Буйських (Київ) «Основні результати та завдання вивчення хори Ольвії» було в загальних рисах підбито підсумки дослідження Ольвії та її сільської округи за чверть сторіччя та окреслене коло перспектив та наріжних проблем майбутнього дослідження античних пам'яток Нижнього Побужжя. Вивченню окремих районів та археологічних комплексів міста, його топографії були присвячені доповіді Н. О. Лейпунської (Київ) «Дослідження Центрального кварталу в Ольвії (1956—1979)», В. І. Яковенко (Парутинно) «Культові приміщення у будинках західної частини ольвійської агори», Ю. І. Козуб (Київ) «Нові роз-